

PİYANO PERFORMANS TESTİ

Doç. Hilal Dicle¹

GİRİŞ

Piyano performans testinin amaçlarının neler olduğu, nasıl hazırlanıp değerlendirildiği anlatılmadan önce, performans testlerinin ne olduklarını ve nasıl geliştirilip, değerlendirildiklerini bilmekte yarar olduğu düşüncesinden hareketle, önce performans testlerinin genel olarak tanıtılması yapılmıştır.

I. PERFORMANS TEST NEDİR, NEREDE, NİÇİN KULLANILIR?

Performans testler, kritik durumların taklit (simule) edilme yoluyla gerçek hayattakinin aynı veya benzeri durumlar yaratılmak suretiyle hazırlanan testlerdir. Görünüşte endüstriyel meslek testleri oldukları ve mesleki yetenekleri değerlendirmede kullanıldıkları halde diğer meslekler ve eğitim açısından da öğretilmesi önemli görülen her türlü performans için kullanılan testlerdir.

İlke olarak performans testleri her iki kritik duruma göre geliştirilebilir'. Fakat uygulamada, testler, sadece kullanıldıkları mesleklerdeki yetenekleri değerlendirecek bir sınırlılık göstermektedirler. Performans testleri birçok mesleklerde ve diğer alanlarda kullanılmaktadırlar. Bunlar arasında büro, işleri, yabancı dil, güzel sanatlar, müzik, endüstriyel sanatlar, spor ve tarımı sayabiliriz. Testlerin amacı bu mesleklerdeki kişilerin yeteneklerini ve dolayısıyla ortaya çıkardıkları ürünü değerlendirerek, o meslekte standart olarak saptanmış başarı düzeyine erişip erişmediklerini ortaya çıkarmaktır. Bu bakımdan performans testleri, performans ve ürün değerlendirme testi olarak da adlandırılır (Thorndike, S.238).

Performans test tek tip olmayıp çeşitli mesleklerdeki kritik durumlara göre geliştirilmiş ve ölçülmesi istenen nitelikleri en iyi şekilde yansıttığına inanılan bir biçimde hazırlanmıştır. "Bu testlerle, ya bir davranış yapılırken gözlenir ya da belli işlem ya da işlemler sonucunda ortaya çıkarılan ürünün niteliklerine bakılır "(H.Tekin, 1977. S.111). Her meslek için ayrı bir test olmamakla beraber, bir test durumu başka bir test durumu için de uygun düşüyor ise, olduğu gibi ya da gerekli değişiklikler yapılarak kullanılabilir. Her ne kadar performans testlerinin bir sınıflandırılması yapılmamış ise de, bu testleri geliştirmek için gerekli seçim alanı çok geniştir.

Şimdi performans test çeşitlerinden bazılarını ve ne amaçla kullanıldıkları görelim (Thorndike S.242-248).

a. Durumsal Testler, b. In-basket Testleri, c. İş-örneği Testleri, d. Oyunlar, e. Diagnostik Problem Çözme Testleri.

¹ M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

a. Durum Testleri, testi alan kişinin önceden kendisine etraflıca arılatılan bir rolü oynamasını gerektiren bir test türüdür. Örneğin, herhangi bir işe denetleyici olarak girmek isteyen adaydan, denetleyici rolü oynaması ve sözde emrinde çalışan biri tarafından kendisine getirilen bir problemi çözmesi istenir. Bu tür testlerde kritik durum ya gerçeğin bir kopyasıdır (replica) yahut da testin verildiği kişiye içinde bir rol oynayacağı durum iyice tarif edilir.

b. In-basket Testler ayrıntılı olarak hazırlanmış ve bir idarecinin görevinin çeşitli yönlerini taklit (simüle) eden testlerdir. Test bir idarecinin günlük ofis içi faaliyetlerini kapsamaktadır ve aday bu gerçek içinde değerlendirilir.

c. İş-örneği Testleri en yaygın fakat belki de en az standartlaştırılmış olan testlerdir. Bu testler bir tür durum testleri olarak düşünülebilirler. Fakat iş-örneği testlerinin bir farkı testi alan kişiye gerçek bir iş durumunun verilmesi ve onun gerekli eğitim ve tecrübeye sahip olduğu beklentisidir. Bu testler sürece yahut da ürüne bakılarak değerlendirilirler

d. Oyunların test olarak kullanılmalrı oldukça eskiye dayanır. 1811 de Von Reissvitz bunu satranç oyunundan esinlenerek harp oyunu olarak geliştirilmiştir. Bu tür testler bir gruba verilmekte ve rekabet ön plana alınmaktadır,

e. Diagnostik Problem-Çözme testleri diğer testlerle mukayese edilemediği halde, bahsetmekte yarar vardır. Çünkü bu testler, genellikle kontrol edilen benzetmenin (simulation) sorumlu olmadığının düşünüldüğü fakat kritik duruma bağlı oları belirli yönleri simide eden testlerdir. Problem çözmeyi gerektiren herhangi bir iş örneğinde, hangi bilginin problemi çözme yardım edeceğine karar vermek gereği vardır. Bilgiyi elde etmek zaman alıyorsa veya pahalı ise, gerçekten gerekli olan bilgiyi elde etmek önem kazanır Performans testler genellikle gereksiz bilgi verecek şekilde hazırlanmakta ve testi alan kişinin çok gereksiz bilgiyi ayırt etme yeteneği test edilmek istenmekte fakat gerekli bilgiyi seçme yeteneği genellikle test edilmemektedir Bu tür testlerde, testi alan kişi test formuna korunla ilgili maddelerin karşısına doğru bulduğu teşhisi yazar Formlar yanlışların silinip yerine doğruları yazabilecek şekilde hazırlanmıştır Genellikle doktorlar ve tıp öğrencileri üzerinde başarıyla kullanılan bir testtir.

Bir Performans Testin Geliştirilmesinde Yapılacak İşler

Bir performans test çoğu zaman herhangi bir testin hazırlanmasında olduğu gibi eğitimsel hedefleri takip ederek hazırlanır Yani eğitimsel hedefler belirli kritik performansların, ya da buna davranışlar da diyebiliriz, başarılarındaki yeterlik derecesini belirtmektedir. Performans testlerinde belirtilmesi gerekli hedeflerin yanı sıra kritik performans hakkında daha fazla bilgiye gerek vardır Çünkü performans testler esas itibariyle simülasyona dayandığı için neyin simüle edileceğini tam olarak bilmekte yarar vardır.

Bununla birlikte birçok kritik durumlar tabiaten sözeldirler. Yazar, konuşmacı hatta öğretmenler bile sözel performansı, mesleklerinin en etkili ve temel bir yönü olarak hedef almaktadırlar. Bu bakımdan test edilmek istenen kişi essay tipinde bir teste tabi tutulsa bile bunu da performans testi olarak kabul etmek lazımdır. Çünkü ölçülmesi düşünülen başarı yahut yetenek, testi alan kişinin 'kişilerini sözel ifade yoluyla ortaya

konmuştur. Aslında performans testler ile diğer testler arasında kesin bir fark olmamakla beraber performans testler göreceli olarak daha gerçekçidirler. Gerçekçilikleri daha önce belirtildiği gibi gerçek hayatta görülen >a da ona yakın durumlarda kritik davranışı ölçüp değerlendirmelerinden gelmektedir. Bu testlerde taklit edilen kritik durum ya yapay olarak yaratılmıştır ya da gerçek hayatta olduğu şekliyle fakat test karakterindedir. Buna simülasyon yani taklit tekniği denir. (Turgut, 1977 S. 165.) Örneğin, bir iş yerinde bölüm şefliğine talip olan kişi gerçek durumda test edildiği zaman oynayacağı rol şef rolüdür fakat onun performansını değerlendirecek olanlar aslında amir pozisyonunda olan fakat test sırasında onun emrinde çalışan kişilerdir Görüldüğü gibi test gerçek bir büro atmosferinde verilmekle beraber test karakteriindedir. Simülasyon tekniği bir de gerçek sınav ortamında tehlikeli olabileceği durumlarda kullanılır Örneğin bir pilot adayının sınavında, sınav gerçek uçakta uçularak yapılırsa yanlış bir hareket büyük tehlikelere yol açabilir. Bu nedenle sınav yerde ve uçuş kabinindeki tüm makinelerin taklit edildiği ortamlarda yapılır (F. Turgut. 1977 S 165).

Her test geliştirilirken olduğu gibi performans test geliştirilirken önce hedeflerin saptanması gereklidir. Bu test istenilen her türlü davranışı ölçmeye ne kadar kapsamlı olursa olsun yetmeyeceği için hedeflerden en gerekli olanları teste dahil edilmelidir. Daha doğrusu test etmek istediğimiz davranışları en iyi ölçeceğini zannettiğimiz hedeflerden davranışa' dönüştürdüklerimizi teste alırız. Bu noktada iş analizi yapmak çoğu zaman faydalıdır. Böylece davranışı, basamaklara ayırıp, baştan sona kadar gözleyebilmek ve her basamağı puanlayarak bu puanları testin tüm değerlendirilmesinde kullanmak olanağı vardır. Performans testler genellikle bir beceriyi ölçtüklerinden, değerlendirilmek istenen beceriler testi alan kişilerin bilgi ve yeteneklerinin üstünde bir seviyede olmamalıdır. Hedefler performansın gösterileceği durumları belirtmeli ve başarı kıstasını açıklamalıdır. Bu bakımdan hedefler hazırlanırken test durumları ve performansın görüşünü, performansın değerlendirilmesinde hesaba katılmalıdır.

Ölçme aleti, performans testin karakteristiğini taşımalı, yani testin tabiatının yansıtan birçok soru ölçütte yer almalıdır. Bunu yapmak için test hazırlanırken önemli olan bütün karakteristiklerin genel bir tanımı yapılır sonra teste dahil edilmesi uygun olan hedefler saptanır, şayet kriter performans çok karmaşık ise bunun tümünü teste dahil etmek mümkün değildir. Eğer ki iter performans çok sayıda iş ya da beceriyi bir araya getiriyorsa, bunları rastgele ve mümkün olduğu kadar çok sayıda seçmek gereklidir(Thorndike. S.258).

Testin içeriği ile ilgili olarak sık sık karşılaşılan bir problem de test edilecek kişiye yapacağı iş yapıtı da test hakkında bilgi verip vermeme konusudur. Eğer test birimleri hedeflerin bütün elemanlarını içeriyorsa önceden testin ne için verildiği söylenmelidir. Beceriyi gerektiren bir testten önce ne yapması istendiği söylenen kimse test sırasında bütün önemli safhaları demonstre edecektir ve ortaya çıkardığı ürünün değerlendirmede başarılı olması için her safhayı demonstre etmesinin gerektiğini bilecektir Bazı durumlarda ise önceden herhangi bir bilgi verilmek ve testin ne amaçla verildiği söylenmediği halde bireyin bilgi, beceri veya tecrübesine dayanarak hareket etmesi beklenir.

Sınav sırasında öğrencinin kritik davranışlarını gözlemek ve ölçmek oldukça zordur. Doğru değerlendirme yapabilmek için önce doğru gözlemek ve ölçme aracını en iyi biçimde kullanmak gerekmektedir. Bu nedenle ölçme aracı hazır findıktan sonra, gözlemcilerin aracı kullanmada yeştiştirilmesi yararlı olur (Turgut 1977 .8,165)

Bir test geliştirilirken dikkate alınması gereken bir husus da benzetmenin geçerliliğidir. Bir testin geçerliliği, testteki performans ile kıstas olan faaliyeti perform edebilme yeteneği arasındaki uygunluktur. Kapsamlılık ve doğruluk kriter olan davranış için gerekli unsurlardır, bu ikisinin birleşimi kriter davranışın istenileni temsil edebildiğini gösterir. Temsilcilik niteliğindeki herhangi bir azalma testin geçerliliğini düşürür. Bu bakımdan kapsamlılık ve doğruluk bir performans test hazırlanırken üzerinde önemli durulması gereken bir konudur

Bir Performans Testinin Değerlendirilmesi Nasıl Yapılır ve Neler Dikkate Alınır

Bir performans test değerlendirilirken ortaya çıkan başlıca sorun sadece performansın veya ürünün değerlendirilmesi mi yoksa her ikisinin de mi değerlendirmeye tabi tutulması lazım geldiğidir. Bu sorunu halletmek için önce performansın tabiatına bakmak lazımdır (Thorndike, S.261). Çünkü bazı performansın (dans, toplum içinde konuşma gibi) ürün yoktur, ya da ürün ile performans birbirinden ayırma güçlüğü vardır. Yahut ta sadece ürünün ölçülmesinin önemli olduğu durumlar olabilir. Değerlendirmede neyi değerlendirmesi gerektiğini tayin edip gerekiyorsa süreci ve ürünü birlikte ölçecek uygun bir yol bulur. Turgut bir beceriyi ve onu oluşturan davranışları gözleyerek ölçmede izlenecek yöntemin ana basamaklarını şöylece sıralamıştır: (Turgut, S. 164)

1. Beceriyi oluşturan davranışlar iyice analiz edilmeli, bunlar arasından ölçme için gerekli olanlar (kritik davranışlar) saptanmalıdır.

2. Kritik davranışların gözlenmesini ve puanlamasını kolaylaştıracak bir araç hazırlanmalıdır.

3 Öğrencinin saptanan kritik davranışları icra edebileceği gözlem ve imtihan durumları yaratılmalıdır.

4. Öğrenci bu durumlarda davranışı icra ederken gözlenmeli, gözlenen davranışlar puanlanmalıdır¹.

Bir performans test süreç açısından değerlendirilirken göz önüne alınması gereken hususlar' şunlardır:

1. Süreç basamakları açıkça belirtilip, öğretilmiş olmalıdır.

2. Bireyin süreçten ayrı düştüğü noktalar yani yaptığı sapmalar doğrulukla ve objektif olarak ölçüme tabi tutulmalıdır.

3. Performansın değerlendirilmesi için gerekli olan belirtilerin çoğu veya hepsi performansın gösterilmesi sırasında bulunacağı gibi bu belirtilerin bir kısmı veya hiçbiri performansın sonunda görülmeyebilir.

4. Performans sırasında yapılan işlemleri gözleyecek, kaydedecek ve puanlayacak yeterli sayıda kişi olmalıdır.

Performans ürün açısından değerlendirildiği zaman ise dikkate alınması gereken hususlar şunlardır: (Thorndike, S.262)

1. Ürün, doğru ve objektif olarak ölçülmelidir.

2. Performansın değerlendirilmesi için gerekli olan belirtilerin çoğu veya hepsi performansın sonunda ortaya çıkan üründe bulunduğu halde bu belirtilerin bir kısmı veya hiçbiri performans sırasında görülmeyebilir.

3. Hedefe varmak için hangi basamaklardan geçileceği, yetiştirme (training) sırasında öğretilmemiş olduğu zaman ya da basamaklar bilindiği halde bunu perform etmek güç ise, yetenek ürüne bakılarak anlaşılabilir.

Performansın hem ürün hem de süreç olarak değerlendirilmesi söz konusu ise, belli bir sürede ortaya çıkan ürünün kalitesinin ölçülüp, değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin bir piyano parçasının belli bir çalınma hızı (tempo) vardır. Test uygulanırken, öğrencinin bu hıza ulaşmış ve aynı zamanda eseri gereken duyarlılığı yansıtarak çalıp çalmadığı ölçülecekse, test hem ürünü hem de süreci değerlendirmeye elverişli olarak hazırlanmalıdır.

II. PİYANO PERFORMANS TESTİ NEDİR - NEREDE KULLANILIR?

Müzik alanında bugüne kadar kullanılan testler daha ziyade bireyin müziğe karşı olan genel kabiliyetlerim ölçmek amacıyla hazırlanmış olmaları açısından kabiliyet testi niteliğini taşımaktadırlar. Bu tür testler daha ziyade bireyin işitme yeteneğini ölçmek için geliştirilmişlerdir. Bu amaca hizmet etmek üzere standart hale getirilen testler bireylerin herhangi bir enstrüman çalmadaki başarı ve becerilerini ölçmeye yönelik olmayıp, onların sesleri işitme, birbirinden ayırma, bir sesi duyduktan sonra tekrar edebilme (solfej) gibi tamamen işitsel olan belirli yetenek ve becerilerini ölçmek üzere geliştirilmişlerdir (Seashore, Thorndike).

Bu testlerin, müzik okullarına öğrenci alırken, bazı yarışmalarda ve yıl sonu sınavlarında bir hayli başarılı sonuçlar verdiği göz ardı edilmemesi gereken bir konudur. Bu nedenle bizde de enstrüman çalmadaki başarıyı ölçebilmek için testler geliştirmenin müzik eğitimi açısından olumlu sonuçlar vereceğini düşünmek yanlış olmaz. Nitekim 1970'li yılların başından itibaren Türkiye'de de bu konuda çalışmalar başlatılmıştır. Prof. Dr. Ali Uçan'ın "Uygulamalı Keman Eğitiminde Psikomotor Becerilerin ve Ürünlerin Ölçülmesi" ve Prof.Dr. Edip Günay'ın "Yaylı Çalgılarda Ölçme Değerlendirme", "Yaylı Çalgılarda Bir- Grup Özel Hedefler, İki Örnek Hedefin Davranışlara Çevrilmeleri ve bu Davranışları Ölçebilecek Ölçü Araçları" adlı çalışmaları bu alandaki ilk örneklerdir. 1980'li yıllardan itibaren de Gazi Üniversitesi GEB Müzik Eğitimi Bölümünde Lisans, Lisans Tamamlama ve Yüksek Lisans Programlarında yer alan "Ölçme Değerlendirme", "Müzik Eğitiminde Program Geliştirme", "Müzik Eğitiminde Araştırma" dersleri ile Marmara Üniversitesi AEF Müzik Eğitimi Bölümünün lisans programında okutulan "Ölçme Değerlendirme" dersi ile üniversitelerin müzik eğitimi bölümlerinin de artık bu konulara eğildiğini ve performans testlerini kullanma bakımından ciddi çalışmalar yapıldığını görmekteyiz. Ayrıca, Uçan,

"MEB Talim ve Terbiye Dairesinde başlatılan Temel Eğitim Müzik Programlarını Geliştirme çalışmalarının sonunda ortaya çıkan program taslaklarında da bilimsel anlamda performans testleri oluşturan yolunda yeni ve önemli gelişmeler olduğunu kaydetmekte ve diğer bazı kurumlarda, özellikle de Silahlı Kuvvetler Askeri Mızık Asubstay Sınıf Okulunda da bilimsel nitelikli performans testler geliştirme çalışmalarının yapıldığına dikkat çekmektedir (Uçan, s.84). Bu çalışmada tanıtımını yapmak istediğimiz performans test. yukarıda sözü edilen kabiliyet testine göre belirli müzik kabiliyeti olduğu saptanan bir öğrencinin piyano çalma başarısını değerlendirmek içindir. Böyle bir test müzik kabiliyetini ölçüp değerlendirmekten ziyade çocuğun piyano çalışını değerlendirmeye yönelik olarak hazırlanmalıdır ve bu sebepten dolayı da bir performans testi niteliğini taşımaktadır. Çünkü piyano eğitimi gören bir öğrenci belli kabiliyetlere sahip olduğu bilinerek okula gelmektedir ve eğitimcinin amacı, belli bir süre sonra i ör: yıl sonu¹ onun piyano çalışının ne düzeye geldiğini görmektir Her piyano öğretmeninin kendine göre bir değerlendirme yöntemi olabileceği ve bunun özellikle yıl sunu sınavlarında sınav kurul içinde anlaşmazlıklara yol açacağı düşünüürse, yapılan değerlendirmenin standartlaştırılmış bir ölçüme göre yapılması hem daha sağlıklı d bir değerlendirme yapmaya yardım edecek hem de muhtemel anlaşmazlıklara meydan verilmemiş olacaktır

Testin Hazırlanmasında Takip Edilecek Yol

Burada, üzerinde çalışılan piyano performans testi piyano eğitimine yeni başlayan öğrencilere uygulanmak için hazırlanmıştır. Bu dutumda piyanoya yeni başlayan öğrencilerden bir yılsonunda hangi düzeye ulaşmalarını beklediğimiz saptanması yani belirli hedeflerin saptanması ilk planda yapılması gereken bir iştir. Bunun için imce yıl içinde ve 1. yılsonunda öğrencilerin çalabileceği düzeyde parçalar seçilir Bu parçalar piyanoya yeni başlayan bil öğrencinin çalabileceği teknik zorlukları olan parçalardır. (Sınavlarda bu parçalara bağlı kalma zorunluluğu yoktur, öğrenci çalabilir seviyede olduğu takdirde daha üst düzeyde parçalar çalmakta serbesttir.). (Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Böl. 1995 yılı 1 yarı yıl Piyano Müfredatı.)

Piyano eğitiminin parça seçiminden sonra gelen basamağı sınıf içi faaliyetlerini içerir. Bu aynı zamanda performans testi geliştirmek amacı ile yapılan çalışmaların da ilk basamağı sayılmak gerekir ve iş analizi niteliğindedir. Aşağıda iş analizine yalnızca bir örnek olarak ilk derste öğrenciye kazandırılması gereken bir hedef-davranış verilmiştir. Hedef: usulüne uygun oturma bilgisi. Davranış: Bu oturuşu yapabilmek olarak saptanmıştır.

Şimdi bu hedef-davranışı analiz edelim:

- a. iskemleyi klavyenin orta yerine gelecek şekilde piyanonun önüne yerleştirmek,
- b. Öğrencinin kendi boy uzunluğuna göre sandalyeyi, oturduğu vakit dizleri klavyenin altına girmeyecek bir mesafeye yerleştirmesi,
- c. Sandalyenin ön kısmında oturması ve arkaya yaslanmaması.
- d. Dik oturması,
- e. Vücut ağırlığını oturduğu noktada toplaması,

f. Omuzları yukarı kaldırmaması,

g. Sandalyenin piyanodan uzaklığını, ellerini klavyeye koyduğu zaman kolları yere paralel duracak şekilde ayarlanması.

Usulüne uygun oturma piyano çalmayı büyük ölçüde kolaylaştırdığı için öğrencinin iyi oturuşunun nasıl gerçekleştirildiğini bilmesi onun piyano eğitimine başlarken yaptığı oldukça önemli bir aşama olduğu için ileride göstereceği performansın değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken bir konudur. Bunun için oturuş, ellerin klavye üzerinde tutuluşları, parmakların kontrolü gibi temelde varılması gereken hedef-davranışlar analiz edilerek önce bu becerilerin öğrenci tarafından kazanılması gerekmektedir.

Analizi yapılmış olan bu davranışla! bir kontrol listesi üzerinde yukarıda belirtildiği gibi basamaklara ayrılarak her basamak önceden saptanılan şekilde yazı veya sembollerle 'v veya x) (Evet-Hayır) ya da (doğru-yanlış) gibi değerlendirilir. Bu araçlar davranışın var olduğunu ya da var olmadığını belirtirler, kağıt üstünde "x" evet" gibi işaret veya kelime ile gösterilirler. Çeteleme araçlarında davranışın varlığı ya da yokluğu saptanabildiği halde dereceleme ölçekleri davranışın mükemmellik derecesini belirleyebilmek için daha elverişlidir. Bu nedenle de çeteleme aracı olarak düzenlenmiş olan kontrol üstelerinin sınır içinde, dereceleme aracı olarak düzenlenmiş olan kontrol listelerinin de dönem sonu sınavlarda kullanılmaları yerinde bir uygulama olacak gibi görünmektedir Böylece, değerlendirme yapmak için seçilen aracı da kullanılış amacına uygun olarak seçmiş oluruz.

örnek 1 de bir çeteleme aracı yer almaktadır Bununla gözlenmek istenen davranışın varlığı ya da yokluğu saptanabilir. Öğrenim süresi içinde uygulandığı takdirde öğrencilerin iyi ya da eksik yanlarının somut olarak görülmesini sağlar. Böylece çeteleme araçlarından öğrencinin hangi davranışlar kazanmaya ağırlık vereceğini, öğretmenin de hangi davranışları kazandırmaya yönelik olarak öğrencisini çalıştı!uçacağını anlamak amacıyla yararlanılabilir.

Örnek 2 de ise bir dereceleme ölçeği verilmiştir. Dereceleme ölçeklerinde davranışın ne derece iyi (mükemmellik derecesi) olduğunu işaretlemek mümkündür!. Bu nedenle, gözlem sonucunda not vermenin söz konusu olduğu sınav durumlarında dereceleme ölçeği kullanmak gerekecektir.

Testin Ön Çalışmaları

Bilindiği gibi müzik, ürün açısından öncelikle kulağa hitap eden görünüş bakımından da estetik değeri olan bir sanat dalı olduğundan, geliştirilecek olan testin, ürünün (çalınan müzik parçası) ses olarak kalitesi ile sanatçının bunu estetik görünüm ile birleştirme yeteneğini ölçebilecek kapasitede olması gerekmektedir. Bu tür bir test ancak daha ileri düzeyde müzisyenler için, örneğin bir müzik yarışmasındaki jüri tarafından kullanılabilir.

Eğitim yönünden de sınıf seviyesinde bir performans gösterme söz konusudur Fakat mesleğe yeni girmiş bir öğrenciden beklenenler sınırlıdır ve onun göstereceği performans geniş ölçüde, yıl içinde öğrendiklerini çalacağı parçada yansıtılması olacaktır!" Bu bakımdan performans testin ön çalışmaları yapılırken öğretmenin sınıf

içinde gözlem yapıp, bulgularını ilerde test maddesi haline getirmeye elverişli biçimde kav ilemesi gerektiği düşünülmektedir

Bunun için öğretmen iş analizi formundaki öğelerine ayrılmış kritik davranışları gözler. Öğretmenin beklentisi kritik davranışın her zaman görülmesidir Gözlemleri sırasında ki bu bir ders saati içinde olacaktır, davranışın kaç defa meydana geldiğini kaydeder. Diğer bir deyişle kontrol listesi kullanılır.

Öğrencinin derste çaldığı parçaları sonradan dinlemek üzere ses bandına kaydeder. Böylece ders sırasında ancak bir veya iki defa dinleyebildiği bu parçaları teyipten dinleme olanağım elde eder ki bu da öğretmenin sesin kalitesi değerlendirmesine büyük ölçüde katkıda bulunur.

Ses bandları yalnızca sesin kalitesi hakkında değerlendirme yaparken faydalıdır. Öğrenciyi, yaptığı nota veya ritm yanlışlıklarını ona buna söyleyerek ya da bandı dinleterek belirtme olanağı olduğu halde bir de elimizde görüntü olarak deliller bulunmalıdır. Böylece hem bandı dinleyerek hem de görüntüye bakarak öğrencinin ders içindeki faaliyetinde ne derece başarılı olduğunu daha sağlıklı bir biçimde görürüz. Bunun için de zaman zaman öğrenci piyano çalarken fotoğrafını çekmek faydalı bir yöntemdir Fotoğraflar öğrencinin oturuşunu görmek için bütün olarak yahut da ellerini gösterecek şekilde çeşitli açılardan çekilmelidir.

Fotoğraflar belirli aralıklarla örneğin ayda bir defa çekilmeli ve bir önceki fotoğraflarla birlikte öğrenciye gösterilerek yanlış ve doğru yaptığı davranışları mukayese etmesi sağlanmalı ve etkisine nazaran gösterdiği ilerleme kendisine söylenmelidir.-

Çeteleme yapılmak suretiyle derste yeni öğretilen bir konuyu öğrencinin ne derece kavrayıp aynı hareketi öğretmen tarif edip gösterdikten sonra doğru olarak tekrarlayabildiği de kaydedilebilir. Aynı yöntemle öğrencideki ritm duygusunun ne derece gelişme gösterdiği ölçülebilir. Bunun için kullanılacak araç metronomdur. Metronom kullanılarak öğrenciden bir parçayı herhangi bir ritm yanlış yapmadan sonuna kadar çalması istenir. Bu arada öğretmen öğrencinin yaptığı her yanlış çeteleme üstünde işaretler.

Sonuç olarak bir piyano performans testi geliştirilirken yapılacak işlemler: 1. İş analizi, 2. Çeteleme aracının kullanılması, 4. Metronom kullanmaktır.

Testin Son Şeklinin Verilmesi

Ön çalışmalar her öğretmen tarafından bireysel olarak yürütüldükten sonra bütün öğretmenlerin grup çalışması ile standart hale getirilir. Her öğretmenin bulguları tartışılıp, başarıyı en iyi ölçüğü düşünülen maddelerin testte bırakılmasından önce bu seçimin tutarlı olabilmesi için bu ön çalışmada saptanan bulgular gerçek bir test gibi bir grup öğrenciye uygulanır. Öğrenci grubu random olarak her öğretmenin öğrencileri arasından seçilirse gerçek testin maddeleri seçilirken daha objektif kararlar vermek mümkün olur. Bu testin sonunda alınan sonuçlara ve her öğretmenin başarıyı değerlendirmede ölçüt (kıstas) olarak aldığı nitelikler önem derecelerine göre sıralanarak test maddeleri oluşturulur, ölçülmesinin başarıyı değerlendirmede pek

faydalı olmadığı maddeler- testten çıkarılır, gerekenler ilave edilir, böylece teste son şekil verilmiş olur.

Performans Gözlenmesi ve Değerlendirilmesi

Performans testi son şeklini aldıktan sonra değerlendirme de öğretmen grubunun saptadığı son şekle göre yapılabilir hale gelmiş olur.

Değerlendirme Ölçütü: Ön çalışma sırasında geliştirilen çetele aracının puan, sembol ya da sözlü ifadeye dönüştürülmesidir. Müzik eğitimi yapan okullarımızda öğrenci notu sayısal olarak 10 üzerinden, sözel olarak ta en iyi not Pekiyi olmak üzere verilmekte olduğundan, çeteleme aracında çeşitli kritik davranışlar için tutmuş olduğumuz çeteleler puan ve yazılı nota çevrilir. Buna göre en fazla gözlenen bir davranışı çetele aracında 10-15 veya daha fazla işaretlenmiş ise bunu puana çevirdiğimiz zaman notun 9-10 ya da pekiyi olması gerekir. Böylece performans değerlendirilmesi yapılırken kritik davranışlar en iyiden en kötüye doğru Pekiyi (10-9) - İyi (8-7) - Orta (6-5) - Zayıf (4-3) - Çok zayıf (2-1) olarak değerlendirilir hale gelirler.

Performans gözlenirken değerlendirmeye ışık tutması açısından davranışların ne gibi nitelik ve niceliklerinin hangi kıstaslara dayanılarak ölçülüp, puanlanması gerektiğini bilmek lazımdır bu hususlar şunlardır (Thorndike, S. 265):

1. Zaman: Ürün veya performanstaki zaman aralığı (period) ile ilgili ölçümler,
2. Doğruluk: Performans veya ürünün doğruluk yeterliliğini ölçen ölçümler,
3. Kazanılan başarı miktarı : Performans sonundaki başarı ile ilgili ölçümler',
4. Kullanılan miktar: Standart referanslar açısından performansta kullanılan kaynaklarla ilgili ölçümler,
- 5 Meydana gelme sıklığı: Davranışın tekrarlama miktarı ya da derecesi ile ilgili ölçümler,
6. Gözlemciler tarafından davranışın katagorilenmesi: Karmaşık davranışların işlevsel (operational) olarak açıklanması yapılmış subjektif kategorilere yerleştirilmesi ile ilgili ölçümler,
7. İş ile ilgili olarak bireyin içinde bulunduğu durum: Davranışı ve sonuçlarının tarifini yapmak üzere, doğrudan doğruya bireyin içinde bulunduğu durumun ölçümü (R. Thorndike S. 265).

Performans testler yıl içinde a) eğitim amacıyla, b) ürünü değerlendirme amacıyla kullanılabilirler, a) Eğitim amacı ile kullanıldıkları zaman dersin öğretmenleri tarafından bireysel olarak ve ders esnasında kullanılmaları gerekir. Test sonucuna göre, öğrencinin başarılı ve başarısız olduğu konular kendisine söylenerek yanlışlarını düzeltmeleri için gerekli öneriler yapılır. Öğretmenin beklentisi olan davranışın oluşmasını sağlayan çalışma yöntemi gösterilir, b) Ürünü; diğer bir deyişle öğrencinin piyano çalışma becerisinde kazandığı davranışları değerlendirme amacıyla da dönem sonu sınavlarında kullanılabilirler.

Ekte verilen örnek 1 ve 2 de performans testlerin çeteleme ve dereceleme yöntemleriyle uygulamalarına ait birer örnek yer almaktadır. Bu örneklerde üniversitelerin Eğitim Fakültelerine bağlı Müzik Eğitimi Bölümlerinde öğrenim gören 1. sınıf öğrencilerinin 2. dönem (bir yıllık eğitim) sonunda ulaşmaları beklenen düzey esas alınmıştır. Piyanoyu eğitimi kapsamı içinde ölçme ve değerlendirmenin performans testler uygulanarak yapılması yaygın kabul görüp uygulamaya geçildiği takdirde daha ayrıntılı, örneğin çalmanın her parça için ayrı bir ölçme aracı geliştirmek ya da gözlenecek ölçülecek davranışların sayısında artış yapmak olasıdır.

Birden Fazla Gözlemci Tarafından Kullanılması

Test birden fazla gözlemci tarafından kullanıldığında bir grup değerlendirmesi söz konusudur. Yani değerlendirme sınıf içinde olduğu gibi bireysel olmayıp grubun birlikte yaptığı bir değerlendirme olacaktır. Herkesin aynı düşünce tarzı, konuya yaklaşımı ve yargıları değişik olacağından, yapılan performans değerlendirmeleri de farklı olacaktır. Zaten yapılan iş, hem performansı hem de ürünü değerlendirmek gibi birbirine bağlı ve ayrı ayrı değerlendirilmesi ürün açısından zor olan. Müzik alanındaki bir değerlendirme olduğu için objektif bir değerlendirme yapmak oldukça önemli ve zor bir iş. Ölçümü yapan kişilerin güvenilirliği testin de güvenilirliği bakımından önemlidir. Ölçme bir grup ölçmecisi tarafından yapılacak işe; aracın kullanılması ve ölçme işleminin sağlıklı yürütülmesi için test kapsamına alınacak davranışların seçimi, ölçme aracının kullanılma şekli ve ölçmecilerde değerlendirme ile ilgili olarak fikir birliği sağlamak amacıyla bu kişiler belli süre içinde yetiştirilmelidirler (Turgut, S. 170. Tekin, S. 124).

Bundan sonra değerlendirmenin tarafsız ve tamamen komisyon üyelerinin kişisel değerlendirmeleri dikkate alınarak yapılmış olması için önce ürün üyeler tarafından teker teker değerlendirilir. (Piyanoyu performans testinde performans ve ürünü, bir arada gözleyip, geliştirilmiş olan test aracına göre ölçerek değerlendiriyoruz. Burada çalmanın parça performanstaki kritik davranışları temsil eder niteliktedir).

Sonraki haftada ise her bir gözlemcinin değerlendirmesi arasındaki korelasyon bulunur. Değerlendirmeyi formüle etmek kolaylık sağlayacağından testten sonra gözlenen davranışların aşağıdaki formüle göre değerlendirmesi yapılır (Thorndike, S. 59)

$$R = \frac{D - (Y/(n-1))}{(D+Y+O)}$$

D = Doğru davranış

Y = Yanlış davranış

O = Gözlenmeyen davranış

R = Doğru davranışların yüzdesi

SONUÇ

Yurdumuzda müzik eğitimi veren kurumlarda not verme işlemi belli kıstaslara dayanılarak verilmemekte, dönem sonu sınavlarda öğretmenler kendi düşüncelerindeki iyi-kötüye göre not verme yoluna gitmektedirler. Bunun sonucunda birbirine yakın notlar da çıkmakla birlikte çoğu zaman çok düşük ve çok yüksek notlar veren sınav kurulu üyelerine de rastlanmaktadır. Bu durum hem sınavın akışını olumsuz yönde

etkilemekte hem de bazı eğitimcileri, değerlendirme sisteminin hala bilimsel yöntemlerle not verme alışkanlığının yerleşmemiş olması nedeniyle düşündürmekte ve üzmektedir. Artık kendi bocasının beğendiğini beğenme (usta-çırak ilişkileri ı. kendi öğrencisinin emsallerinden daha iyi durumda olduğu şeklindeki duygusalıklar ve bir piyano eserinin ideal veya ideale yakın çalmışını kıstas alma gibi, çağdaş eğitime ve eğitim bilimine uymayan yanlışlıklara yer vermek doğru değildir. Özellikle, öğretmen yetiştiren üniversitelerin Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitim Bölümleri olarak konuya daha duyarlı yaklaşmak gerekmektedir.

Dünyanın pek çok yerinde sanatsal içeriği ağır basan faaliyetlerde bile mükemmellik derecelenerek ölçülebildiğine göre, yukarda adı geçen Müzik Eğitimi Bölümlerinde de yıl içi ve yılsonu değerlendirmeler için bu çalışmaya konu olan performans testler' geliştirilerek uygulanmaya başlanması bu konuda atılmış ilk fakat sonuçları açısından da çok faydalı miadım olacaktır.

Örnek 1:

ÇETELEMENİN ÖLÇEĞİ

Ölçmenin

Adı Soyadı:

Ölçme tarihi :

Öğrencinin:

Adı Soyadı:

Sınıfı:

Davranışlar	Evet	Hayır
İskemleyi klavyenin ortasına gelecek şekilde yerleştiriyor mu?		
İskemlenin piyanoya uzaklığını kendi boyuna göre ayarlayabiliyor mu?		
Arkaya dayanmadan iskemlenin ön kısmında oturuyor mu?		
İskemlede dik oturuyor mu?		
Çalarken omuzlarını yukarı kaldırıyor mu?		
Çıkıcı gam çalarken baş parmağını tam zamanında ve seri olarak elin altında kaydırıyor mu?		
İnici gam çalarken orta parmağını baş parmak üstünden tam zamanında aşmıyor mu?		
Çalarken bilek çok aşağı yada çok yukarı çıkıyor mu?		
Çalarken parmakların dip oynakları çöküyor mu?		
Legato çalışta sesleri birbirine iyi bağlıyor mu?		
Non-legato sesleri legato seslerden iyi ayırıyor mu?		
Bir müzik cümlesinin başını ve sonunu iyi belli ediyor mu?		
Nüans yapıyor mu?		
Tuşesi yumuşak mı?		
Kendine güveni ve çaldığı parçalar üzerinde hakimiyeti var mı?		

Örnek 2 :**ÇETELEMELME ÖLÇEĞİ**

Ölçmenin

Öğrencinin

Adı Soyadı :

Adı Soyadı :

Ölçme tarihi :

Sınıfı :

Davranışlar	0	1	2	3	4	5
İskemleyi klavyenin ortasına gelecek şekilde yerleştiriyor mu?						
İskemlenin piyanoya uzaklığını kendi boyuna göre ayarlayabiliyor mu?						
Arkaya dayanmadan iskemlenin ön kısmında oturuyor mu?						
İskemlede dik oturuyor mu?						
Çalarken omuzlarını yukarı kaldırıyor mu?						
Çıkıcı gam çalarken başparmağını tam zamanında ve seri olarak elin altında kaydırıyor mu?						
İnici gam çalarken orta parmağını başparmak üstünden tam zamanında aşırıyor mu?						
Çalarken bilek çok aşağı yada çok yukarı çıkıyor mu?						
Çalarken parmakların dip oynakları çöküyor mu?						
Legato çalışta sesleri birbirine iyi bağlıyor mu?						
Non-legato sesleri legato seslerden iyi ayırıyor mu?						
Bir müzik cümlesinin başım ve sonunu iyi belli ediyor mu?						
Nüans yapıyor mu?						
Tuşesi yumuşak mı?						
Kendine güveni ve çaldığı parçalar üzerinde hakimiyeti var mı?						

KAYNAKLAR

Bloom. Benjamin. **Taxonomy of Educational Objectives Handbook I: Cognitive Domain** David Mc Company. Inc.. 18 th Drinting. May 1974.

Günay. Edip Yaylı Çalgı Öğretmede Bir Grup Özel Hedefler, iki Örnek Hedefin Davranışa Çevrilmeleri ve Bu Davranışları Ölçebilecek Ölçü Araçları',**Filarmoni** 9,S3 (Temmuz 19731 S.20-23

Robert. L. Thorndike (ed.). **Educational Measurement**, American Council on Education. Washington. DC. 1971.

Robert, L Thorndike and Elizabeth Hagen. **Measurement and Evaluation in Psychology and Education**. John Wiley and Sons. Inc.. 1969.

Tekin. Halil. **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Birinci Baskı. Ankara : Mars Matbaası 1977

Seashore. Carl. Emil. **Müzik Yeteneği Testi**. 1939.

Uçan. Ali **Müzik Eğitimi Temel Kavramlar İlkeler-Yaklaşımlar** Müzik Ansiklopedisi Yayınları Ankara. 199-1

Uçan. Ali. Uygulamalı Keman Eğitiminde Piko-motor Becerilerin ve Ürünlerin Ölçülmesi. **Filormoni** 9 125 (Nisan 1977ı S. 17-25: **Filormoni** 9 126 '.Mayıs 1977) S. 24-29